

Gent Gran Activa

Taula 8.2
Participació
Límits i potencialitats

Participants:

Jordi Virgili, Fundació Viure i Conviure
Josep Maria Bosch, Consell Comarcal de la Selva
Maria Pia Barenys, UAB
Mariano Sánchez, OFECUM
Núria Palau, Diputació de Barcelona

Núria Palau, Diputació de Barcelona

Consells de participació de gent gran

L'impacte de l'evolució sociodemogràfica actual, les necessitats i els interessos cada cop més emergents d'una bona part de la població i els requeriments d'atenció que pot comportar l'allargament de l'esperança de vida i els canvis socials, configuren una situació que requereix plantejaments globals, negociats, eficaços i amb visió de futur, no sols des del punt de vista economicista, sinó també per a poder incorporar i donar resposta a condicions i estils de vida cada cop més diversificats.

Aquesta situació ha propiciat una aproximació i un debat generalitzat entorn l'envelliment i les persones grans arreu. Aquest debat – com el que recentment ha suposat la celebració de la segona Assemblea Mundial de l'envelliment de l'any 2003 -, ha anat afavorint gradualment un canvi conceptual important respecte la qüestió de l'envelliment a les nostres societats.

Un dels elements principals que se'n desprèn d'aquest canvi conceptual és el de la necessitat de la participació de la gent gran. Aquesta premissa implica necessàriament la incorporació d'un tracte com a ciutadans de ple dret i amb capacitat de decisió per a les persones grans en el marc de la definició de les polítiques socials que s'adrecen a aquest sector de la població. Ja no es pot pensar i decidir *per* la gent gran, sinó *amb* la gent gran en l'assoliment d'objectius i propostes per a un projecte comú.

A partir de l'inici d'aquest canvi de posicionament, els darrers anys han començat a multiplicar-se determinades formes de consulta i de participació puntual de la gent gran com ara els congressos, les taules rodones, les enquestes o els debats. La idea fonamental que els dóna suport és que el paper de la gent gran ja no pot quedar relegat a un segon pla, sinó que s'ha d'implicar en els processos d'anàlisi, de debat i de resolució –i, per tant, d'influència política– en totes les qüestions relacionades amb l'envelliment i la vellesa.

D'altra banda, l'evolució del tractament i la planificació de les polítiques socials desenvolupada pels ajuntaments democràtics durant els últims anys ha facilitat la creació de diversos espais de participació.

Un cop definit el marc normatiu –Llei reguladora de bases de règim local–, que obliga les corporacions locals a establir mecanismes de participació diversos, s'ha anat perfilant un model de política municipal que considera cada cop més la participació i la implicació de la societat civil –i d'aquesta, a través dels seus representants– com a instrument imprescindible per a una bona planificació i gestió de les actuacions que es porten a terme a l'esfera local.

En aquest model, la participació esdevé el mitjà més adequat per poder arribar, a partir de la pluralitat representativa, la riquesa de les diferents aportacions i les estratègies de negociació, a establir consensos i acords sobre la base de l'interès comú.

En aquest context s'inscriuen els consells assessors i de participació de la gent gran que darrerament s'han anat creant i desenvolupant en diferents països democràtics, a instància dels diferents nivells de l'Administració.

La ponència analitzarà la situació actual dels consells assessors de la gent gran municipals existents a la província de Barcelona. A manera de radiografia, farà una aproximació a alguns elements descriptius del seu funcionament i organització i també plantejarà algunes qüestions significatives per al seu anàlisi i reflexió.

Maria Pia Barenys, Directora del GEV (Grup d'Estudis sobre l'Envel·liment)

L'experiència d'un projecte de dinamització dels casals i espais de relació de gent gran municipals de Barcelona

En la presentació d'aquesta experiència de dinamització de casals i espais de relació de gent gran municipals –impulsada per l'Ajuntament de Barcelona i el Consell Assessor de la Gent Gran, dins el programa **Gent Gran i Participació, Barcelona, 2002**- ens interessa ressaltar dos aspectes que ens permetran reflexionar sobre els límits i les potencialitats de la participació de la gent gran al si de la comunitat.

Destacaríem, d'una banda, la participació activa duta a terme per part d'un gran nombre de socis/es i usuaris/es dels casals i espais de relació de gent gran en totes les fases del projecte esmentat, i, de l'altra, la necessitat de continuar explorant, des de totes les instàncies, sobre la capacitat de convocatòria i mobilització que tenen els casals i espais de relació de gent gran entre el col·lectiu.

Com ja s'ha dit a bastament, en l'actualitat coexisteixen diverses generacions de persones grans, i cada cop s'incorporen al col·lectiu persones més ben preparades i en millors condicions econòmiques, de salut, etc., que reclamen un paper actiu dins la comunitat i del qual, aquesta, tampoc no es pot permetre prescindir.

En relació amb els casals i espais de relació de gent gran, i pel que fa a la participació comunitària, aquest fet ens hauria de permetre parlar d'un enorme cabal de **potencialitats**. Malauradament, però, molts integrants d'aquestes "noves generacions" no s'identifiquen a si mateixos com a usuaris/es potencials d'aquests espais de relació, perquè els estereotips negatius els han estigmatitzat.

Els **límits** de participació, per tant, també poden tenir a veure amb el fet que els valors culturals han influït i influeixen encara molt negativament en la percepció social de la vellesa. Les connotacions i expectatives adverses respecte de l'envelliment es basen sovint en premisses falses, i cada cop són més rebutjades, però aconsegueixen ser encara un gran obstacle en el camí de realització personal de molta gent gran, que com a col·lectiu continua sent molt vulnerable als prejudicis.

La nostra aproximació als casals, però, contradiu aquests estereotips negatius, i el *Document de Bones Pràctiques* elaborat amb la informació obtinguda al llarg de la recerca, recull un ampli ventall d'iniciatives i activitats que posen clarament de manifest l'existència i consolidació d'un nou model de casal receptiu a l'heterogeneïtat del col·lectiu i integrat en la dinàmica de l'entorn.

A les Jornades "Coneixent i compartint les millors experiències dels casals i espais de relació de gent gran municipals", celebrades el juny del 2002, es va consensuar, entre d'altres coses, que una bona pràctica dins un casal seria aquella que captés i fes promoció de les possibilitats d'aportació de les persones grans a la societat; que facilités l'accés a la informació, que fomentés l'associacionisme, l'autoestima i l'autonomia personal, que servís per canalitzar les demandes i inquietuds del col·lectiu, que es duqués a terme en col·laboració amb altres entitats del barri o amb altres grups d'edat, i que servís per difondre el treball que es realitza des dels òrgans de participació en què està representada la gent gran.

**1er Congrés de Professionals i Entitats
de Gerontologia i Geriatria
de Catalunya**

En definitiva, que contribuís a reforçar el teixit associatiu dels territoris, a crear xarxes, a integrar els casals i les activitats de les persones grans en el marc global de la comunitat. Aspiracions que difícilment es poden associar a l'immobilisme i als estereotips dominants, i que exigeixen una aposta ferma per part de totes les institucions perquè es facin realitat.

Esperem que a partir d'aquesta taula rodona, sorgeixin noves idees per al foment de la participació de la gent gran a la comunitat, i també per revisar en profunditat les possibilitats que ens ofereixen els espais de relació de la gent gran.

Mariano Sánchez Martínez, OFECUM

Cuando se habla de participación y personas mayores hay que partir de una constatación evidente: los mayores participan. Como seres sociales no podría ser de otra manera. Ahora bien, cuando nos detenemos a reflexionar sobre el tema la cuestión central que habitualmente nos planteamos es: ¿cómo participan, dónde, con qué motivaciones, para qué fines, con qué consecuencias? Y también: ¿cómo les gustaría participar (potencialidades) y por qué lo hacen o no lo hacen (límites)? Desde fuera, mirando hacia las personas mayores, se podría añadir otra cuestión típica pero bien distinta: ¿qué pensamos los *no-mayores* de la participación de las personas mayores? ¿Y qué tiene que ver lo que pensamos con lo que ellos hacen con respecto a esa participación? Lo que probablemente no veamos es que esta forma de abordar el tema parte de un sesgo implícito: distinguir y diferenciar la participación de las personas (mayores) de la realizada por otras personas (no-mayores). He ahí uno de los grandes límites de las potencialidades de la participación.

“El Llibre Blanc de la Gent Gran Activa” (2002) ya aportó una base suficiente --y pegada a la realidad-- para la reflexión sobre este tema. En él se decía que la potenciación de la participación social de las personas mayores (a nivel institucional, asociativo e individual) exige ocuparse de cuatro dimensiones: (1) la corresponsabilidad, (2) el civismo, (3) la **intergeneracionalidad** y (4) la trascendencia generacional.

Con respecto a la tercera dimensión, cabe hacerse algunas reflexiones para el diálogo:

- la intergeneracionalidad obliga a que **la participación de las personas mayores sea pensada en conexión con la participación** (pública y/o privada) **de otras personas**;
- **la participación intergeneracional no es una opción**: todos, sin excepción, tenemos experiencia acumulada, y por tanto, todos sabemos ya algo al respecto, no hay que comenzar desde cero;
- **la participación intergeneracional exige un cambio de perspectiva**: las acciones sociales de los individuos y de los grupos de una misma comunidad tienen siempre algo en común y ese algo puede constituir el motor de arranque de una intervención; hay que centrarse, en primer lugar, en lo que une, no en lo que diferencia; y la edad ha servido, en exceso, para diferenciar; en cambio, su potencial para unir está bastante desaprovechado;
- **la participación intergeneracional incluye a la participación de las personas mayores**; concentrarnos sólo en ésta última nos aleja de descubrir las potencialidades de la primera;
- **la participación intergeneracional no es el contacto intergeneracional** sino la (re)creación de oportunidades, espacios, contextos y procesos de participación fundamentados en una búsqueda previa de intereses y necesidades compartidos;
- **la participación intergeneracional puede aportar visibilidad a la participación de las personas mayores** siempre y cuando sepamos conectar dicha participación con cuestiones significativas y relevantes tanto para los mayores como para la comunidad;
- **la participación intergeneracional puede tomar muchas formas**, más o menos espontáneas o sistemáticas; de estas últimas, los denominados **programas intergeneracionales** son un excelente ejemplo, cargado de potencialidades. La asociación **OFECUM** (Oferta Cultural de Universitarios Mayores) trabaja hace tiempo en la implantación de un **giro intergeneracional** en lo que hasta ahora era el mundo asociativo “de los mayores”.

Dos ejemplos de programas intergeneracionales que OFECUM está llevando a cabo son:

- 1) *¡Cuánto cuentan los mayores!: Mejora de la integración social de niños inmigrantes y de la calidad de vida de niños con dificultades de acceso a la cultura a través de los cuentos;*
- 2) *Entre generaciones: Las tertulias en la radio como medio de promoción social de las personas mayores*